Európsky parlament
2024-2029

Výbor pre rybárstvo

2024/2127(INI)

17.10.2025

NÁVRH SPRÁVY

o viacročnom pláne pre Baltské more a ďalší postup
(2024/2127(INI))

Výbor pre rybárstvo

Spravodajkyňa: Isabella Lövin

PR_INI

OBSAH

Strana

NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU 3

DÔVODOVÁ SPRÁVA.....10

NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

o viacročnom pláne pre Baltské more a ďalší postup
(2024/2127(INI))

Európsky parlament,

– so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1380/2013 z 11. decembra 2013 o spoločnej rybárskej politike, ktorým sa menia nariadenia Rady (ES) č. 1954/2003 a (ES) č. 1224/2009 a zrušujú nariadenia Rady (ES) č. 2371/2002 a (ES) č. 639/2004 a rozhodnutie Rady 2004/585/ES[1] (SRP),

– so zreteľom na nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/1139 zo 6. júla 2016, ktorým sa ustanovuje viacročný plán pre populácie tresky škvrnitej, sleďa atlantického a šproty severnej v Baltskom mori a pre rybolov využívajúci tieto populácie a ktorým sa mení nariadenie Rady (ES) č. 2187/2005 a zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1098/2007[2] (nariadenie o viacročnom pláne pre Baltské more),

– so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2008/56/ES zo 17. júna 2008, ktorou sa ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva v oblasti morskej environmentálnej politiky (rámcová smernica o morskej stratégii)[3],

– so zreteľom na smernicu Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín[4],

– so zreteľom na nariadenie Rady (EHS) č. 2115/77 z 27. septembra 1977, ktorým sa zakazuje priamy rybolov a vykládka sleďov na priemyselné účely iné ako na ľudskú spotrebu[5],

– so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva[6],

– so zreteľom na stratégiu EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030, ktorá je uvedená v oznámení Komisie z 20. mája 2020 s názvom Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 – Prinavrátenie prírody do našich životov (COM(2020)0380),

– so zreteľom na oznámenie Komisie z 5. júna 2025 s názvom Európsky oceánsky pakt (COM(2025)0281),

– so zreteľom na Dohovor o ochrane morského prostredia oblasti Baltského mora z roku 1992 (Helsinský dohovor), ktorý nadobudol platnosť 17. januára 2000, a na Komisiu pre ochranu baltského morského prostredia, známu aj ako Helsinská komisia

[1] Ú. v. EÚ L 354, 28.12.2013, s. 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1380/oj.
[2] Ú. v. EÚ L 191, 15.7.2016, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/1139/oj.
[3] Ú. v. EÚ L 164, 25.6.2008, s. 19, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2008/56/oj.
[4] Ú. v. ES L 206, 22.7.1992, s. 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1992/43/oj.
[5] Ú. v. ES L 247, 28.9.1977, s. 2, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1977/2115/oj.
[6] Ú. v. EÚ L 20, 26.1.2010, s. 7, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/147/oj.

(HELCOM),

– so zreteľom na podkladovú analýzu vyžiadanú Výborom Európskeho parlamentu pre rybárstvo s názvom Viacročný plán pre Baltské more – potrebná zmena riadenia, ktorú uverejnilo generálne riaditeľstvo pre súdržnosť, poľnohospodárstvo a sociálne politiky v auguste 2025[7],

– so zreteľom na štúdiu výskumnej služby Európskeho parlamentu zo septembra 2025 s názvom Hodnotenie nariadenia o viacročnom pláne pre Baltské more – posúdenie vykonávania na európskej úrovni,

– so zreteľom na správu Európskej environmentálnej agentúry z 29. septembra 2025 s názvom Európske životné prostredie a klíma: vedomosti pre odolnosť, prosperitu a udržateľnosť,

– so zreteľom na správu Helsinskej komisie z 31. októbra 2023 s názvom Stav Baltského mora 2023 – tretie holistické posúdenie Helsinskej komisie na roky 2016 – 2021,

– so zreteľom na správu Medzinárodnej rady pre výskum mora (ICES) z 26. novembra 2024 s názvom Ekoregión Baltského mora – prehľad ekosystémov, odporúčanie ICES 2024, oddiel 7.1,

– so zreteľom na správu ICES z roku 2022 s názvom Pracovný seminár o referenčných bodoch ICES (WKREF1), vedecké správy ICES. 4:2. 70 s.,

– so zreteľom na správu ICES z roku 2022 s názvom Pracovný seminár o referenčných bodoch ICES (WKREF2), vedecké správy ICES. 4:68. 96 s.,

– so zreteľom na správu ICES z roku 2023 s názvom Pracovný seminár o usmerneniach a metódach navrhovania a hodnotenia plánov obnovy populácií kategórie 1 – 2 (WKREBUILD2), vedecké správy ICES. 5:112. 79 s.,

– so zreteľom na správu Spoločného výskumného centra Komisie z novembra 2024 s názvom Vedecký technický a hospodársky výbor pre rybárstvo (STECF) – výročná hospodárska správa o rybárskej flotile EÚ za rok 2024 (STECF-24-03 a STECF-24-07),

– so zreteľom na správu Medzivládneho panelu o zmene klímy zo septembra 2019 s názvom Osobitná správa o oceáne a kryosfére v meniacej sa klíme,

– so zreteľom na správu námornej služby programu Copernicus zo septembra 2025 s názvom 9. vydanie správy programu Copernicus o stave oceánov,

– so zreteľom na správu Postupimského inštitútu pre výskum vplyvu klímy z 24. septembra 2025 s názvom Planetary Health Check 2025: A Scientific Assessment of the State of the Planet (Zdravotná prehliadka planéty 2025: vedecké posúdenie stavu planéty),

[7] Podkladová analýza – Viacročný plán pre Baltské more – potrebná zmena riadenia, Európsky parlament, generálne riaditeľstvo pre súdržnosť, poľnohospodárstvo a sociálne politiky, tematická sekcia pre regionálny rozvoj, poľnohospodárstvo a rybárstvo, august 2025.

– so zreteľom na spoločné vyhlásenie generálneho riaditeľstva Komisie pre námorné záležitosti a rybárstvo a ICES z 18. septembra 2025 s názvom Adaptívna veda a koordinované riadenie medziodvetvových opatrení na obnovu Baltského mora,

– so zreteľom na správu Výboru pre rybárstvo z 28. apríla 2025 s názvom Pracovný dokument o vykonávaní nariadenia (EÚ) 2016/1139 („viacročný plán pre Baltské more“),

– so zreteľom na článok 55 rokovacieho poriadku,

– so zreteľom na správu Výboru pre rybárstvo (A10-0000/2025),

A. keďže viacročný plán EÚ pre rybolov v Baltskom mori (nariadenie o viacročnom pláne pre Baltské more) nedosiahol svoje ciele a neviedol k obnove a zachovaniu populácií lovených druhov nad úrovňami, pri ktorých možno dosiahnuť maximálny udržateľný výnos, ani k uplatňovaniu ekosystémového prístupu k riadeniu rybárstva, čo vyústilo do mnohých katastrofálnych sociálno-ekonomických dôsledkov pre odvetvie rybárstva;

B. keďže populácie tresky škvrnitej v Baltskom mori sa zrútili a neobnovili napriek tomu, že cielený rybolov bol od roku 2019 uzavretý;

C. keďže maloobjemový pobrežný rybolov predstavuje 92 % plavidiel v Baltskom mori, pričom vyloďuje len 7 % celkovej hmotnosti, ale predstavuje 22 % vylodenej hodnoty, čo v tomto segmente flotily vykazuje vyššiu pridanú hodnotu;

D. keďže podľa posúdení Vedeckého, technického a hospodárskeho výboru Komisie pre rybárstvo sa hrubá pridaná hodnota pre drobných rybárov od vzniku nariadenia o viacročnom pláne pre Baltské more výrazne znížila, čo ohrozuje potravinovú bezpečnosť EÚ a zvyšuje jej závislosť od dovozu;

E. keďže Baltské more trpí mnohými tlakmi spôsobenými ľudskou činnosťou a dlhodobou degradáciou a je obzvlášť zraniteľné vzhľadom na jeho plytké morské dno s geneticky jedinečnými druhmi, ktoré sa vyvinuli na život v brakickej vode s prirodzene nízkou slanosťou a hladinou kyslíka;

F. keďže hoci sa tlak v počiatočnej fáze reťazca, ako je zaťaženie živinami a znečisťujúce chemikálie, napr. ortuť a polychlórovaný bifenyl, časom znížil, rybolov naďalej predstavuje silný stresový faktor, pokiaľ ide o kľúčové populácie rýb;

G. keďže vplyvy otepľovania morskej vody spôsobené globálnou zmenou klímy majú obzvlášť rýchly účinok v Baltskom mori a očakáva sa, že povedú k ďalším ďalekosiahlym a väčšinou neznámym dôsledkom vrátane neistoty týkajúcej sa budúcej reprodukčnej schopnosti populácií rýb;

H. keďže členské štáty naďalej rozhodujú o nebezpečne vysokých kvótach pre populácie rýb, ktoré dosahujú rekordnú nízku úroveň biomasy alebo sa k nej približujú, pričom neberú do úvahy úrovne požadované nariadením o viacročnom pláne pre Baltské more a rámcovou smernicou o morskej stratégii, ktoré si takisto vyžadujú vyvážené potravinové siete a populácie so zdravým rozložením podľa veľkosti a veku;

I. keďže priemyselný rybolov na účely rybej múčky a rybieho oleja bol povolený v regióne Baltského mora v roku 1995 a odvtedy sa rybolov transformoval prostredníctvom individuálnych systémov prevoditeľných kvót tak, aby sa prispôsobil menšiemu počtu a väčším plavidlám, ktoré ovládajú vykládku sleďa; keďže v súčasnosti sa vo Švédsku a vo Fínsku len 10 % a 17 % úlovkov využíva na priamu ľudskú spotrebu;

J. keďže posúdenia jednotlivých druhov a vedecké odporúčania viedli v súčasných environmentálnych podmienkach k štrukturálnemu nadhodnoteniu reprodukčnej schopnosti populácií a celkovej veľkosti populácie;

K. keďže odporúčanie ICES dostatočne nezdôrazňuje rizikové aspekty a malo by byť vylepšené, aby lepšie odrážalo kvalitu posúdení a príslušné otázky;

L. keďže ICES v septembri 2025 spolu s generálnym riaditeľstvom Komisie pre námorné záležitosti a rybárstvo uviedla, že v prípade Baltského mora „tradičné jednotné riadenie jednotlivých druhov už nestačí na riešenie zistených zložitých problémov“;

M. keďže Spojené štáty, Kanada, Nový Zéland a Austrália používajú opatrnejší prístup k stanovovaniu kvót ako EÚ a zahŕňajú explicitné rezervy neistoty a automaticky spustené plány obnovy v prípade porušenia limitných hodnôt;

N. keďže rozhodnutia o celkovom povolenom výlove (TAC), technické pravidlá a nápravné opatrenia nesplnili požiadavku článku 5 nariadenia o viacročnom pláne pre Baltské more, že sa majú prijať opatrenia „s cieľom zabezpečiť rýchly návrat príslušnej populácie nad úrovne, pri ktorých možno dosiahnuť MSY“;

O. keďže zatiaľ čo nariadenie o viacročnom pláne pre Baltské more malo byť flexibilným rámcom, ktorý sa má upraviť na základe regionalizovaného prístupu, takéto zmeny mali obmedzený úspech;

P. keďže hoci je vo viacerých nariadeniach EÚ, na ktoré sa odkazuje v nariadení o viacročnom pláne pre Baltské more, stanovené, ako sa vyhnúť riziku a posudzovať zdravé populácie a zložky ekosystémov, pri rozhodnutiach o riadení sa to dostatočne nezohľadnilo;

Q. keďže rozhodovací systém EÚ o TAC v súčasnosti rozlišuje medzi riadením cieľových druhov a potrebami ochrany iných druhov napriek tomu, že sú súčasťou jedného ekosystému a majú rovnaké požiadavky na dosiahnutie zdravého stavu;

R. keďže predácia pôvodnými druhmi je prirodzenou súčasťou baltského ekosystému; keďže z vedeckých dôkazov vyplýva, že ich vplyv na populácie rýb má byť lokalizovaný, špecifický pre daný kontext a celkové účinky zostávajú obmedzené;

S. keďže prípravné diskusie týkajúce sa rozhodnutí o TAC prebiehajú v rámci Fóra pre rybolov v Baltskom mori (BALTFISH), čiže skupiny, ktorej chýba transparentnosť v porovnaní s inými prípravnými orgánmi a pracovnými skupinami EÚ;

Naliehavé opatrenia

1. vyzýva Komisiu a Radu, aby využili všetky dostupné právne nástroje na zastavenie akéhokoľvek ďalšieho zhoršovania stavu, ktoré by mohlo viesť k úplnému kolapsu populácií rýb v Baltskom mori, a to aj využívaním delegovaných aktov, spoločných odporúčaní a článkov 5 a 8 nariadenia o viacročnom pláne pre Baltské more, ustanovení podľa článku 12 nariadenia o SRP a iniciatív členských štátov prostredníctvom článkov 8, 11, 13, 17 a 20 nariadenia o SRP, a to buď jednostranne, alebo regionalizáciou podľa článku 18;

2. naliehavo vyzýva Komisiu, aby zastavila doterajší prístup k pokračujúcemu rybolovu v Baltskom mori a namiesto toho prešla do fázy obnovy a rekonštrukcie;

3. vyzýva na urýchlené zavedenie preventívnych ochranných opatrení v reakcii na nedávne, opakované a štrukturálne nadhodnotenie veľkosti populácií a produktivity väčšiny populácií rýb v Baltskom mori, ktoré viedli k rokom nezisteného nadmerného rybolovu; naliehavo vyzýva Radu, aby stanovila celkové prípustné úlovky aspoň o 50 % pod úrovňou F_{MSY} pre všetky populácie, ktoré nedosahujú hraničné úrovne uvedené v nariadení o viacročnom pláne pre Baltské more;

4. vyzýva členské štáty a Komisiu, aby zvážili zavedenie núdzových opatrení v súlade s článkami 12 a 13 nariadenia o SRP a urýchlene pripravili opatrenia na základe analýzy nákladov a prínosov zatvorenia väčšiny rybolovu, zohľadnenia stratených príjmov, živobytia, potravinovej bezpečnosti a budúcich nákladov vyplývajúcich z nečinnosti;

5. vyzýva Komisiu, aby pripravila zoznam ďalších nápravných opatrení, ako sa uvádza v článku 5 nariadenia o viacročnom pláne pre Baltské more, ktoré možno uplatňovať na základe ustanovení v existujúcich právnych predpisoch s cieľom dosiahnuť obnovu populácií, ktoré sú v súčasnosti v Baltskom mori na kritických úrovniach;

6. zdôrazňuje, že takéto nápravné opatrenia musia zahŕňať vytvorenie oblastí na obnovu populácií rýb a zákaz rybolovu zamerajúc sa na zimoviská a oblasti zhlukovania pred neresením, ako aj na oblasti neresenia a odchovne, a to v súlade s ustanoveniami právneho predpisu o obnove prírody;

7. pripomína Komisii, že treba chrániť rybolov na ľudskú spotrebu pri obmedzenom vyloďovaní a umožniť vykonávať takýto rybolov počas fáz obnovy, čím sa podporí spravodlivý prechod na nízkouhlíkovú rybársku flotilu s nízkym vplyvom;

Zmena vedeckých odporúčaní

8. naliehavo vyzýva Komisiu, aby okamžite požiadala ICES o vypracovanie odporúčania pre viaceré druhy založeného na ekosystémoch, ktoré bude vychádzať z environmentálnych zmien spolu s referenčnými bodmi založenými na ekosystémoch a s ekosystémovo upravenou úmrtnosťou pri rybolove, ako aj pre doplnkové ukazovatele, ktorým by sa zosúladilo nariadenie o viacročnom pláne pre Baltské more s požiadavkami rámcovej smernice o morskej stratégii, napríklad s cieľom zahrnúť veľké ukazovatele rybolovu;

9. vyzýva Komisiu, aby vo vedeckom odporúčaní požiadala ICES o preventívne ochranné opatrenia a zrušila akékoľvek používanie rozsahov nad maximálnym udržateľným výnosom, ako aj o poradenstvo týkajúce sa stanovenia tzv. ekosystémových stropov

obmedzujúcich celkovú biomasu, ktorú možno odstrániť z ekosystému;

10. vyzýva Komisiu, aby požadovala, že sa pri všetkých posúdeniach stavu populácií budú používať referenčné body pre biomasu B_{MSY}, ako sa uvádza v cieľoch nariadenia o viacročnom pláne pre Baltské more a SRP;

11. vyzýva Komisiu, aby požiadala o vedecké odporúčanie, v ktorom sa jasne zdôraznia riziká súvisiace so súčasným stavom životného prostredia a zvýšenou neistotou v dôsledku zmeny klímy;

12. vyzýva Komisiu, aby si vyžiadala revíziu súčasných pravidiel kontroly výlovu, pričom uznáva, že ide o vnútorný proces ICES, keďže závisí od nových legislatívnych pravidiel alebo zmeneného výkladu existujúcich pravidiel;

13. vyzýva Komisiu, aby požiadala ICES o vypracovanie usmernenia pre členské štáty a Komisiu o tom, ako vykladať vedecké odporúčania tak, aby boli v súlade s ekosystémovými prístupmi a preventívnymi prístupmi a zároveň došlo k obnoveniu odolnosti Baltského mora;

14. vyzýva Komisiu, aby zvážila vypracovanie jasných a transparentných pravidiel stanovovania TAC, ktoré budú úzko zosúladené s cieľmi nariadenia o viacročnom pláne pre Baltské more a zodpovedať novým odporúčaniam pre viaceré druhy založeným na ekosystémoch; žiada Radu, aby uverejňovala výročné správy vysvetľujúce a zdôvodňujúce rozhodnutia o TAC a iné opatrenia, aby sa postup stanovovania TAC a diskusie v rámci fóra BALTFISH stali otvorené a transparentné pre širokú verejnosť a členské štáty niesli zodpovednosť za svoje rozhodnutia;

15. vyzýva členské štáty a Komisiu, aby pri každom prístupe k prírodnej predácii vychádzali z vedy a uprednostňovali preventívne, nesmrtiace a miestne cielené opatrenia a zaručili primerané monitorovanie, financovanie a spoluprácu zainteresovaných strán s cieľom zaviesť účinné postupy zmierňovania;

Právne zmeny

16. naliehavo vyzýva Komisiu, aby iniciovala revíziu nariadenia o viacročnom pláne pre Baltské more s cieľom zahrnúť referenčné body ekosystému, pričom sa vymedzí „bezpečný prevádzkový priestor“, ktorý integruje produktivitu, trofické vzťahy, biodiverzitu, vplyvy na biotopy a environmentálnu kapacitu a poskytuje záruky, ktorými sa obmedzí príliš optimistické poradenstvo pre jednotlivé populácie; zdôrazňuje, že revízia zahŕňa mechanizmy environmentálnej reakcie, ktoré spúšťajú riadiace opatrenia, ktoré si vyžadujú zníženie rybolovného tlaku vo všetkých populáciách s cieľom chrániť celý potravinový reťazec, ak referenčné body ekosystému signalizujú zníženie celkovej produktivity ekosystémov;

17. vyzýva Komisiu, aby vytvorila skupinu pre riadenie ekosystémov v Baltskom mori, ktorá by zahŕňala odborné znalosti Helsinskej komisie a ICES, a zriadila stálu poradenskú platformu pre zainteresované strany pozostávajúcu predovšetkým z miestnych aktérov v pobrežných komunitách, ako sú komerční rybári, rekreační rybári, zainteresované strany v oblasti cestovného ruchu, mimovládne organizácie a miestne orgány, s cieľom prispievať k rozhodnutiam o TAC a k iným opatreniam;

18. vyzýva Komisiu, aby objasnila a stanovila pravidlá pre prijateľnú úroveň rizika a časové rámce v súvislosti so záväzkami týkajúcimi sa obnovy populácií, obnovy prírody a zachovania zdravých ekosystémov;

19. vyzýva Komisiu a Radu, aby zvážili právne záväzné pravidlá pre opatrenia, ktoré sa majú prijať automaticky, keď populácie klesnú pod spúšťacie hodnoty stanovené v súlade s prístupom predbežnej opatrnosti, čím sa EÚ zosúladí s lepšie riadenými regiónmi, ako sú regióny Austrálie, Nového Zélandu, Kanady a Spojených štátov;

20. vyzýva Komisiu a Radu, aby opätovne zaviedli zákaz rybolovu na inú ako ľudskú spotrebu, ktorý platil do roku 1995, keď boli pôvodne povolené výnimky len „za predpokladu, že takýto rybolov nepredstavuje riziko nezvratných ekologických škôd“;

21. vyzýva Komisiu a Radu, aby navrhli moratórium na priemyselný rybolov vlečnou sieťou a zastavenie každého rybolovu vlečnou sieťou na lov pri dne v pobrežných a plytkých zónach a vo všetkých druhoch chránených morských oblastí, kým sa nevypracujú takéto právne predpisy a kritériá;

°

° °

22. poveruje svoju predsedníčku, aby postúpila toto uznesenie Rade a Komisii.

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Baltské more je v kríze a treba vykonať naliehavé zmeny v spôsobe, akým zaobchádzame s touto morskou oblasťou. Z krátkodobého hľadiska je irelevantné, či existujú dostatočné pravidlá alebo nie, pretože Baltské more nemôže čakať na aktualizované alebo nové pravidlá. Počas ministerského zasadnutia „Naše Baltské more“ konaného v septembri 2025 v Štokholme výkonný tajomník HELCOM-u zhrnul:

„Ak by naše more bolo človekom, bol by v kritickom stave, prežitie by bolo naďalej možné, ale nebolo by zaručené. Pacient, ktorý potrebuje intenzívnu starostlivosť, si vyžaduje okamžité a trvalé úsilie kompetentných a odborne zdatných lekárov, pričom úspech závisí od včasného podania najlepšej a najmodernejšej liečby.“

V tejto správe sa teraz vyzýva na prijatie opatrení a navrhujú sa v nej aj dôležité zmeny z dlhodobejšieho hľadiska. Potreba naliehavej liečby tohto pacienta – Baltského mora – však nie je niečo, o čom by sa malo diskutovať alebo rokovať, ale je potrebné, aby sme konali už teraz a použili to, čo máme v rukách.

Tento návrh takisto nie je výzvou na postupné úpravy. Je to výzva na nevyhnutnú a naliehavú nápravu systémového zlyhania regulácie. Ak budeme konať v tomto zmysle, tieto zmeny ponúknu životaschopnú cestu k ekologickej obnove, zvýšeniu príjmov pre pobrežných rybárov, k posilneniu potravinovej bezpečnosti, ako aj k dodržiavaniu právnych predpisov EÚ.

Opatrenia navrhované v tomto návrhu by sa mali chápať ako tri samostatné časti s rôznymi harmonogramami:

1. okamžité opatrenia, ktoré možno prijať v súčasných rámcoch;

2. kroky, ktoré sú potrebné na vypracovanie vhodných vedeckých ekosystémových odporúčaní a referenčných bodov;

3. návrhy nového prístupu k riadeniu Baltského mora, ktorý si bude vyžadovať právne zmeny viacročného plánu.

Opätovné nastavenie ekosystému naliehavými opatreniami

Je zrejmé, že baltský ekosystém potrebuje opätovné nastavenie a doterajší stav je neprijateľný. Rybolov prevažne na účely rybej múčky určenej na chov lososa a noriek nie je dostatočným dôvodom na ohrozenie ekosystémových služieb zdravého Baltského mora v budúcnosti, ktorá nastane. Kedysi veľké množstvo tresky škvrnitej v Baltskom mori tragicky vymizlo a biomasa komerčne využívanej populácie rýb je dnes na historickom minime, čo je len zlomok z toho, čo by Baltské more dokázalo vyprodukovať v stave nedotknutom rybolovom. Toto more potrebuje cestu k obnove, ktorej pomôžu jasne vyjadrené ciele týkajúce sa bezpečných úrovní rýb a ich veľkosti a vekového rozdelenia pri plnom zohľadnení ďalších známych ekosystémových aspektov. Biomanipulácia v rámci morskej oblasti sa musí zastaviť. Namiesto toho, aby sa z Baltského mora stala pilotná oblasť nového holistického riadenia ekosystémov, by sa mal uprednostniť rybolov s malým vplyvom na účely ľudskej spotreby a nové vedecké prístupy.

Stanovenie cieľov v oblasti biomasy výrazne nad cieľmi používanými v súčasnosti je najrýchlejší spôsob, ako poskytnúť bezpečnostnú rezervu na zmeny súvisiace s eutrofizáciou, znečistením a rastúcou teplotou vody a na to, čo to znamená z hľadiska neistoty vo vývoji populácií rýb. To sa dnes môže a musí dosiahnuť pomocou všetkých existujúcich nástrojov a pravidiel. Pravdepodobne bude potrebné niekoľko rokov znižovať súčasné úrovne TAC, ale nakoniec obnovený a odolnejší ekosystém prinesie obrovské výhody pobrežným rybárskym komunitám a našim občanom.

Posilnenie biomasy komerčných populácií rýb v Baltskom mori má zásadný význam aj pre odolnosť celého ekosystému, čo je obzvlášť dôležité v rýchlo sa meniacej klíme. Oceán je významným záchytom uhlíka a zachytáva takmer tretinu všetkých emisií CO2, ktoré spôsobujeme. Zdravé populácie voľne žijúcich rýb majú zásadný význam pre zachovanie schopnosti mora sekvestrovať uhlík a sú kľúčové pre stabilizáciu celej potravinovej siete.

Silná rybolovná biomasa by takisto zaistila potravinovú bezpečnosť v časoch geopolitickej nestability. Prispelo by to aj k čistejším a jasnejším vodám, znížila by sa prevalencia mikrorias a obnovilo by sa zdravie pobrežných ekosystémov.

Z hospodárskeho hľadiska by silnejšie populácie rýb takisto stabilizovali rybolov tým, že by sa postupne zaistili predvídateľnejšie úlovky, čím by sa znížila zraniteľnosť rybárov a pobrežných komunít. Znamenalo by to aj menej času stráveného rybolovom a zníženie používania palív, čím by sa zároveň pripravila pôda na hladšiu zelenú a spravodlivú transformáciu, ktorá by sa odklonila od závislosti od fosílnych palív.

Nová vedecká podpora a odporúčania v meniacom sa svete

Systém navrhovania a rozvoja vedeckých odporúčaní si vyžaduje reformu. ICES poskytuje cenné hodnotenia populácií a berie na vedomie neistotu, pričom však neuplatňuje žiadne preventívne ochranné opatrenia. Túto zodpovednosť nesú manažéri, ktorí sa opakovane rozhodli pre rozhodnutia náchylné na riziko. Európska komisia preto musí od ICES požadovať, aby poskytla jasnejšie zhrnutia rizík, neistôt a kľúčových otázok týkajúcich sa každého odporúčania. Okrem toho posúdenia jednotlivých druhov už nemožno považovať za dostatočné, ak sú zjavné vplyvy na celý ekosystém. Odporúčania sa musia vyvíjať smerom k prístupu, ktorý je skutočne založený na ekosystémoch.

Tento posun nie je voliteľný. Riadenie rybárstva príliš dlho zaobchádzalo s druhmi izolovane a nezohľadňovalo ich úlohu v širších ekosystémoch, hoci v rámcovej smernici o morskej stratégii aj v SRP (od roku 2013) sa zakotvuje ekosystémový prístup. Vtáky, cicavce a necieľové druhy rýb závisia od rovnakých zdrojov a ich potreby sa musia zohľadniť pri stanovovaní kvót. Zdravé a rozmanité populácie rýb sú nevyhnutné nielen pre morskú biodiverzitu, ale aj potravinovú bezpečnosť pod klimatickým tlakom, a to v prospech ľudí aj iných druhov žijúcich v Baltskom mori.

Z vedeckého hľadiska by väčšie a vyváženejšie populácie umožnili bezpečnejšie a presnejšie posúdenie potrieb ekosystémov aj úrovní biomasy, čím by sa zabránilo súčasnému cyklu stanovovania kvót, ktorý udržiava populácie blízko prahových hodnôt kolapsu populácií. Znížením zložitosti zmiešaného rybolovu, v ktorom najslabšie zložky populácie znižujú kvóty a obmedzujú toto odvetvie, by zdravšia biomasa zabezpečila budúcnosť aj pre drobných pobrežných rybárov, ktorí v súčasnosti nedokážu uloviť ani pridelené kvóty. A napokon, silnejšie populácie by zmiernili konflikty s prirodzenými predátormi, čím by sa znížila

konkurencia o obmedzené zdroje.

Roztrieštené právne morské prostredie

Jednou z kľúčových otázok je právna nejednoznačnosť v súvislosti s viacročným plánom a jeho vzťahom k rámcovej smernici o morskej stratégii, k spoločnej rybárskej politike (SRP) a vnútroštátnym povinnostiam. Viacročný plán je priamo spojený s rámcovou smernicou o morskej stratégii, v ktorej sa rybnému hospodárstvu ukladá povinnosť predchádzať degradácii ekosystémov a chrániť biodiverzitu, potravinové siete a štruktúru populácií rýb, ich vekové a veľkostné rozloženie. V praxi sa však tieto požiadavky považujú skôr za aspiračné než záväzné. Musí sa preto objasniť hierarchia a interakcia medzi viacročným plánom, rámcovou smernicou o morskej stratégii, SRP a vnútroštátnymi opatreniami, aby sa zabezpečila regulačná súdržnosť a vymáhateľné výsledky, a nie diskrečné ciele.

Napriek dobrým zámerom sa vo viacročnom pláne riadenia pre Baltské more nepodarilo zabezpečiť udržateľné rybolov. S výnimkou sleďa atlantického v Rižskom zálive a do určitej miery populácie platesy veľkej sa väčšina komerčných populácií rýb znižuje alebo sa už zrútila. Toto vyhlásenie sa opiera o vedecké odporúčania ICES, holistické preskúmanie Helsinskej komisie z roku 2023 a podkladové štúdie poskytnuté výboru PECH. Problémom nie je nezákonný rybolov, ale systémový nadmerný rybolov v rámci politicky dohodnutého celkového povoleného výlovu (TAC). Hoci je Európsky parlament spoluzákonodarca, doteraz nevysielal Rade silné signály nesúhlasu. V tejto správe sa tvrdí, že takéto signály sú teraz nevyhnutné. Hlavný cieľ viacročného plánu, ktorým je udržanie lovených druhov nad úrovňami, pri ktorých možno produkovať maximálny udržateľný výnos (MSY), nebol splnený a rybári zostali bez úlovkov a príjmov. Namiesto toho rozhodnutia bežne ignorujú zásadu predbežnej opatrnosti, porušujú prahové hodnoty, ako je Btrigger, a narušujú zdravie ekosystémov, čo ohrozuje nielen cieľové populácie rýb, ale aj širšie morské prostredie.

Baltské more ako pacient je v našich rukách. Utrpelo straty na životne dôležitých funkciách, napríklad keď zásoby tresky prekročili hranicu naliehavej starostlivosti. Vnútorné krvácanie sa musí zastaviť a jeho dýchacia sústava sa musí rehabilitovať. Tento pacient už nepotrebuje zdĺhavú diskusiu o tom, aké postupy by sa mali vyskúšať alebo aké ďalšie vyšetrenia sa majú vykonať. Odborníci sa vyjadrili čo najjasnejšie: tento pacient potrebuje pomoc hneď.